

รายงาน ของ

คณะกรรมการการปฏิรูปค่านิยม
ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

วาระปฏิรูปที่ ๓๖ : ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา
เพื่อให้เป็นสถาบันหลักของสังคม

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการปฏิรูปค่านิยม
ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ

ด่วนที่สุด

ที่ (สปช) ๑๑๓๑/๒๕๕๘

(สำเนา)

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ถนนอุทองใน ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา

กราบเรียน ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ เล่ม

ตามที่ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ วรรคสาม (๑๕) คณะกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ประธานกรรมการ
๒. พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก วิชิต ยาทิพย์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นางสุกัญญา สุตบรรทัด	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นางกอบกุล พันธเจริญวรกุล	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๖. นายปรีชา เกาทอง	รองประธานกรรมการ คนที่ห้า
๗. นายวินัย ดะห์ลัน	รองประธานกรรมการ คนที่หก
๘. นางตรึงใจ บุรณสมภพ	ประธานที่ปรึกษากรรมการ
และโฆษกกรรมการ
๙. นายจำลอง โพธิ์สุข	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๐. นางจรี วิจิตรวาทการ	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๑. นายเทียนชัย ปิ่นวิเศษ	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๒. นายธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๓. พลเอก ฤทธิศ ทัดติยโชติ	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๔. พลเรือเอก ศุภกร บุรณดิลก	ที่ปรึกษากรรมการ
๑๕. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์	โฆษกกรรมการ
๑๖. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	โฆษกกรรมการ
๑๗. นายกิตติ โกสินสกุล	กรรมการ
๑๘. นายชูชาติ อินสว่าง	กรรมการ
๑๙. นางเตือนใจ สินธุฉัตร	กรรมการ
๒๐. นายนิรันดร์ พันทรกิจ	กรรมการ
๒๑. นายนิอาแซ ซีอูเซ็ง	กรรมการ
๒๒. นางเบญจวรรณ สร้างนิทร	กรรมการ
๒๓. นางประภาภัทร นิยม	กรรมการ

๒๔. นางพรรณวีรินทร์ รัตนวานิช	กรรมการ
๒๕. นางพรรณณี จารุสมบัติ	กรรมการ
๒๖. นายสีบพงศ์ ธรรมชาติ	เลขานุการคณะกรรมการ
๒๗. นางกอบแก้ว จันทร์ดี	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

และในคราวประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๘ วันจันทร์ที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นายประสาร มฤคพิทักษ์ เป็นกรรมการในคณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม และการศาสนา แทน นายกิตติ โกสินสกุล กรรมการ ซึ่งได้ลาออกจากคณะกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระการปฏิรูป (Blueprint for Change) วาระการปฏิรูปที่ ๓๖ ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา เพื่อให้เป็นสถาบันหลักของสังคมเสร็จแล้ว จึงขอเสนอที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาก่อน ส่วนวาระการปฏิรูปที่ ๓๕ ศิลปะ วัฒนธรรม เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คณะกรรมการต้องกำหนดในรายละเอียดถ้อยคำ จึงขอเสนอในวันจันทร์ที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘ จึงกราบเรียนมาเพื่อได้โปรดนำเสนอที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

(นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

ประธานกรรมการ

ปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา

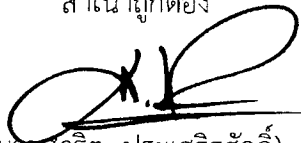
สำนักกรรมการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๘๖

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๙๓

สำเนาถูกต้อง

(นายสาอิต ประเสริฐศักดิ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๓

...../ร่าง

..... จิตาภา/พิมพ์

...../ทาน

สารบัญ

รายงานคณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา

เรื่อง แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระปฏิรูป (Blueprint for Change) วาระปฏิรูปที่ ๓๖ : ส่งเสริม
ความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา เพื่อให้เป็นสถาบันหลักของสังคม

๑. ประเด็นปัญหา	(๑)
๒. วัตถุประสงค์	(๔)
๓. ประเด็นการปฏิรูป	(๕)
๔. กรอบความคิดรวบยอด	(๖)
๕. ขอบเขตงานปฏิรูป	(๘)
๖. เครือข่ายพันธมิตร	(๘)
๗. ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์	(๙)
๘. ผลกระทบเชิงบวกในวงกว้างต่อประเทศไทย	(๑๑)

แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระปฏิรูป (Blueprint for Change)

วาระปฏิรูปที่ ๓๖ : ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา เพื่อให้เป็นสถาบันหลักของสังคม

๑. ประเด็นปัญหา

ศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญอยู่กับประเทศไทยมาช้านานเป็นสถาบันหลักของชาติคือเป็นหนึ่งในสามขององค์ประกอบ “ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” โดยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาเป็นเวลาช้านานโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔^๑ ได้ทำการสำรวจประชากรอายุ ๑๓ ปีขึ้นไป พบว่า คนไทยนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๔.๖ ศาสนาอิสลามร้อยละ ๔.๖ ศาสนาคริสต์ร้อยละ ๐.๗ ที่เหลือคือนับถือศาสนาอื่น ๆ และไม่มีศาสนา ตลอดกาลเวลาที่ผ่านมามหาศาสนาได้ผสมกลมกลืนอยู่ในศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน หล่อหลอมอัตลักษณ์แห่งความเป็นพลเมืองผู้มีน้ำใจอันดีงามและรักสันติมาอย่างยาวนาน

อย่างไรก็ตามสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านวัตถุอย่างมากก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และการนำหลักศาสนธรรมไปปฏิบัติในหมู่ชนส่วนใหญ่ซึ่งเห็นได้ชัดจากข่าวสารผ่านสื่อมวลชนทุกวันนี้ที่สะท้อนภาพผู้คนที่ขาดศีลธรรม หลงใหลอยู่ในวัตถุนิยม ความฟุ้งเฟ้อ หลั่งอบายมุขหลายประเภท ขาดจิตสำนึกในหลักศาสนา มีพฤติกรรมทุจริตประพฤตินิยมชอบอย่างแพร่หลายโดยขาดความละเอียดรอบคอบ เกิดขึ้นเกือบจะในทุกมิติของสังคม ภาคประชาสังคมประสบความล้มเหลวในการสร้างคนให้เป็นคนดีทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในภาพรวมอย่างมหาศาล ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมก่อให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันกันอย่างสูงทำให้คนไทยหลงใหลในวัตถุนิยมไม่ยึดหลักความพอเพียงในชีวิต องค์กรและบุคลากรทางศาสนาก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น จึงมีปัญหาในการปรับตัวอย่างมากในสังคมโลกปัจจุบันก่อให้เกิดการเสื่อมถอยและวิกฤติศรัทธาในหมู่ประชาชนเพิ่มขึ้นศาสนิกชนในแต่ละศาสนาขาดความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาของตนอย่างแท้จริง รวมทั้งขาดความเข้าใจในศาสนาอื่น สื่อมวลชนยังมีบทบาทน้อยและขาดความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาที่ถูกต้องครบถ้วน มีผลทำให้สังคมเกิดปัญหาอย่างมากในด้านศีลธรรมและคุณธรรม บุคคลทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยขาดการนำหลักศาสนธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเพียงพอ

กล่าวโดยสรุป อาจจำแนกประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับศาสนาที่สำคัญ ๆ ได้เป็น ๕ ประเด็นดังต่อไปนี้

^๑การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/soc-culRep54.pdf>

๑.๑ ปัญหาเรื่องความเข้มแข็งขององค์กรศาสนา

หากเปรียบเทียบเสมือนงล้อที่มีสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ร่วมกันขับเคลื่อนสังคมนั้น “สถาบันศาสนา” ก็คือแกนหลักที่เชื่อมโยงยึดเหนี่ยวสถาบันอื่น ๆ เข้าด้วยกันมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะสังคมไทยที่มี “วัด” เป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละชุมชนอย่างแน่นแฟ้น แต่ในปัจจุบันพบว่าสถาบันศาสนาลดน้อยลง ทุบตบทำลายอย่างมา ทุกศาสนาประสบปัญหาการดำเนินการภายในองค์กรศาสนาเองอันเนื่องมาจากภาวะเบียดเบียนที่ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารจัดการภายในองค์กรทางศาสนาแต่ละแห่ง ที่อาจมีปัญหาคอขวดมาเป็นเวลานานจึงมีผลทำให้สูญเสียภาพลักษณ์ขององค์กรที่ผู้คนนับถืออย่างสูงส่งในอดีต รวมทั้งสูญเสียบทบาทในการเป็นที่พึ่งพาและเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของมหาชน

๑.๒ ปัญหาเรื่องบุคลากรทางศาสนา

โลกในยุคที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสารสนเทศในปัจจุบัน มีผลทำให้เกิดการพัฒนาทางวัตถุมากขึ้นเพียงใด ประชาชนก็ดูเหมือนจะถอยห่างจากศาสนา มากขึ้นเพียงนั้น ในศาสนาพุทธเอง จะพบว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรก็ลดน้อยลงเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มจะลดลงไปอีกในอนาคต วัดจำนวนมากกลายเป็นวัดร้างเนื่องจากไม่มีพระไปจำพรรษาอยู่ นอกจากนี้ ทุกศาสนายังมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของบุคลากรทางศาสนา ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ และทักษะในการสื่อสารหรือถ่ายทอดหลักคำสอนที่ถูกต้อง เพื่อสั่งสอนศาสนิกชนอย่างเหมาะสม บ่อยครั้งที่พบว่าจะมุ่งเน้นไปทางทำพิธีกรรมต่าง ๆ หรือมีพฤติกรรมที่ไม่น่าเลื่อมใสศรัทธา จึงเป็นการยากที่จะจูงใจผู้คนให้ตั้งมั่นอยู่ในหลักคำสอนและหลักปฏิบัติของแต่ละศาสนาอย่างแท้จริงได้

๑.๓ ปัญหาเรื่องการขาดการนำหลักศาสนามาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งระดับบุคคลและองค์กร

แม้จากการสำรวจจะพบว่า มีคนไทยที่ระบุศาสนาของตนเองได้เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อสอบถามในรายละเอียดกลับพบว่าคนเหล่านี้ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอน ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของตนเพียงเล็กน้อย และพบว่าศาสนิกชนยังมีแนวโน้มที่จะนำคำสอนในหลักศาสนาของตนมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตน้อยลงเรื่อย ๆ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ^๒ มุสลิมจะใช้หลักคำสอนทางศาสนาแก้ปัญหาชีวิตและการทำงานทุกครั้งสูงสุด คือร้อยละ ๓๓.๙ รองลงมาคริสต์ศาสนิกชนร้อยละ ๒๒.๙ และพุทธศาสนิกชน ร้อยละ ๑๓.๖ ผลที่ตามมาจึงเห็นได้ชัดจากข่าวสารผ่านสื่อมวลชนในปัจจุบันที่สะท้อนถึงภาพผู้คนที่ขาดศีลธรรม มีความมมง่าย หลงใหลอยู่ในวัตถุนิยมและความฟุ้งเฟ้อ มั่วสุมในแหล่งอบายมุข การพนัน และการเสพยาเสพติด ฉาวโฉ่ทางกามโลภี๋ย อาชญากรรมเพิ่มขึ้นนิยมการใช้ความรุนแรง

^๒ การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/soc-culRep54.pdf>

ตลอดจนมีการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างแพร่หลายในทุกมิติของสังคม ภาคประชาสังคมประสบความล้มเหลวในการสร้างคนให้เป็นคนดีทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ครูและผู้ปกครองไม่สามารถใช้ชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน บุตรหลานและคนในครอบครัวของตนเองได้ ในชุมชน องค์กร สถานที่ทำงาน อาคารห้างร้านต่าง ๆ ก็ไม่มีพื้นที่สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่เน้นการนำหลักคำสอนทางศาสนธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ส่วนใหญ่จะเน้นที่พิธีกรรมตามความเชื่อเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือ แม้ในหมู่ประชาชนที่ปฏิบัติธรรมตามหลักศาสนานั้น ก็ยังมิได้มีการศึกษาหลักธรรมกันอย่างเป็นระบบ ทำให้การจะนำหลักศาสนธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของทุกกลุ่มบุคคลยังเกิดขึ้นได้ยากนอกจากนี้ ในสถาบันการศึกษาก็ยังแยกบทบาทขององค์กรศาสนาออกจากการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในหมวด ๑ มาตรา ๖^๓ แม้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมแต่ก็แยกออกจากหลักศาสนา อีกทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดการกำหนดแนวทางการสอนหลักศาสนาที่ชัดเจนในทุกระดับชั้นขาดแคลนครูต้นแบบที่ดี และขาดการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนอีกด้วย

๑.๔ ปัญหาเรื่องการขาดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา

ในปัจจุบัน นอกจากการดำเนินงานของแต่ละองค์กรศาสนาจะมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่วิกฤติศรัทธาของประชาชนแล้ว ยังพบว่าความร่วมมือระหว่างองค์กรทางศาสนาของแต่ละศาสนาก็ยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะขาดองค์กรกลางในการประสานงานและสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างกัน การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือระหว่างศาสนา ยังขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ศาสนิกชนในแต่ละศาสนาจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทั้งของศาสนาตนเองและศาสนาอื่น อีกทั้งยังมีทัศนคติทางลบต่อกันระหว่างศาสนาหรือแม้แต่ในศาสนาเดียวกัน ซึ่งอาจเกิดจากเหตุผลหลายประการดังนี้^๔ ๑) ความแตกต่างทางพิธีกรรม ๒) ความแตกต่างทางความเชื่อ ๓) ความแตกต่างทางเชื้อชาติและผิวพรรณ ๔) ความแตกต่างทางด้านคำสอน ๕) การนำศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมือง ๖) การตีความหมายของคำสอนผิดเพี้ยนไปจากเดิม ๗) ผลประโยชน์มหาศาลที่มาพร้อมกับความเสื่อมใสทางศาสนาของสาธารณชน ๘) การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของศาสนาอื่นที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ๙) พวกที่คลั่งศาสนาแต่ไม่เคร่งศาสนา

ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากความแตกต่างระหว่างศาสนานั้น ทำให้โอกาสที่แต่ละศาสนาจะเกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน ตลอดจนการมีกิจกรรมที่เชื่อมประสานกันจึงยังมีได้น้อย ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันมากขึ้น และอาจนำไปสู่ความแตกแยกทางความคิดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนถึงขั้นก่อให้เกิดความรุนแรงทางพฤติกรรมได้ ดังนั้นประเด็นเรื่องการขาดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา จึงเป็นอีกประเด็นปัญหาหนึ่งที่สมควรได้รับการปฏิรูป

^๓ ราชกิจจานุเบกษา, หมวดที่ ๑ บททั่วไปความหมายและหลักการ, (เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ก, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^๔ ชูวิทย์ ไชยบัว อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาสังคมศึกษาความขัดแย้งทางศาสนาและแนวทางแก้ไข

๑.๕ ปัญหาการขาดสื่อประเภทต่าง ๆ และสื่อมวลชน

การเผยแพร่คำสอนตามหลักศาสนา จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเป็นหลัก นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือ จุลสาร เทป วีดิทัศน์แล้ว ยังต้องใช้การสื่อสารที่เป็นกระแสหลักได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อทางเลือกประเภทสื่อออนไลน์ เคเบิลทีวี โทรทัศน์ดาวเทียม ในปัจจุบัน วัดต่างๆ เผยแพร่ศาสนาทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น สำหรับพุทธศาสนาจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน กล่าวคือในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มีจำนวน ๗๐๙ เว็บไซต์ แต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ พบว่ามีถึง ๑,๐๒๖ เว็บไซต์^๕ อย่างไรก็ตามพบว่าเนื้อหาที่น่าสนใจอย่างขาดรูปแบบและเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจ ตลอดจนการสร้างความใส่ใจในข้อปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมยังมีน้อยและไม่ชัดเจน

โดยสรุป ในบริบทของโลกปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ศาสนิกชนส่วนใหญ่ขาดการยึดหลักศาสนธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง สถาบันศาสนาได้ลดบทบาทจากการเป็นศูนย์กลางที่เป็นที่พึ่งพาทางด้านจิตใจของคนในสังคม องค์กรศาสนาอ่อนแอด้วยเหตุปัจจัย ทั้งด้านการบริหารจัดการองค์กรที่โปร่งใส การเผยแพร่หลักธรรมคำสอน บุคลากรในสถาบันศาสนา ไม่ได้ทำหน้าที่ในการปลูกฝัง ถ่ายทอด อบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชนอย่างจริงจัง ทำให้ขาดแบบอย่างที่ดีงามจากองค์กรศาสนา และศาสนาไม่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจคนให้ทำความดีได้^๖ สื่อมวลชนไม่ได้ทำหน้าที่ด้วยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในศาสนา ผลสุดท้ายอาจทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เกิดการมองศาสนาแต่ในแง่ลบ และไม่สามารถดึงศักยภาพของพลังเชิงบวกมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ จึงมีความจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องปฏิรูปด้านศาสนาอย่างเร่งด่วน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา ให้เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ได้ข้อเสนอการปฏิรูปด้านกิจการศาสนา ทั้งโครงสร้าง ระบบและการบริหารจัดการ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ๕ ประการ ดังนี้

๒.๑ เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรทางศาสนาทุกศาสนา

๒.๒ เพื่อส่งเสริมการนำหลักศาสนธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม ชุมชน และองค์กรทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน

๒.๓ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา

^๕ การเผยแพร่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ สืบค้นจาก

<http://www.phd.mbu.ac.th/index.php/2๐14-๐8-28-๐8-57-4/1๐6-2๐14-๐9-2๐-๐8-27-56>

^๖ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญแข ประจันปัจฉิม (๒๕๕๑) การวิจัยเรื่อง การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๔ เพื่อพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาในการบูรณาการหลักศาสนธรรมในการจัดการศึกษาทุกระดับอย่างชัดเจนรวมทั้งให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดสาระการเรียนการสอนเรื่องศาสนาในหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากรครู

๒.๕ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศในการนำหลักศาสนาที่ถูกต้องไปเผยแพร่สู่ประชาชน โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในการนำเสนอทุกรูปแบบ

๓. ประเด็นการปฏิรูป

๓.๑ พัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรทางศาสนาทุกศาสนาทั้งเชิงโครงสร้าง ระบบและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูง

๓.๒ กำหนดมาตรการในการส่งเสริมการนำหลักศาสนธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม ชุมชน และองค์กรทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน

๓.๓ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา

๓.๔ พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาในการบูรณาการหลักศาสนธรรมในการจัดการศึกษาทุกระดับอย่างชัดเจนรวมทั้งให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดสาระการเรียนการสอนเรื่องศาสนาในหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากรครู

๓.๕ ส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศในการนำหลักศาสนาที่ถูกต้องไปเผยแพร่สู่ประชาชน โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในการนำเสนอทุกรูปแบบ

๓.๖ เปิดพื้นที่สำหรับสื่อสาธารณะและภาคประชาสังคมในการนำหลักคำสอนทางศาสนา มาเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงในชุมชน/สังคมผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม หลากหลาย

๓.๗ ส่งเสริมและสนับสนุนการยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมมาใช้ในภาคธุรกิจ เอกชน และประชาสังคมอย่างจริงจังเป็นรูปธรรม

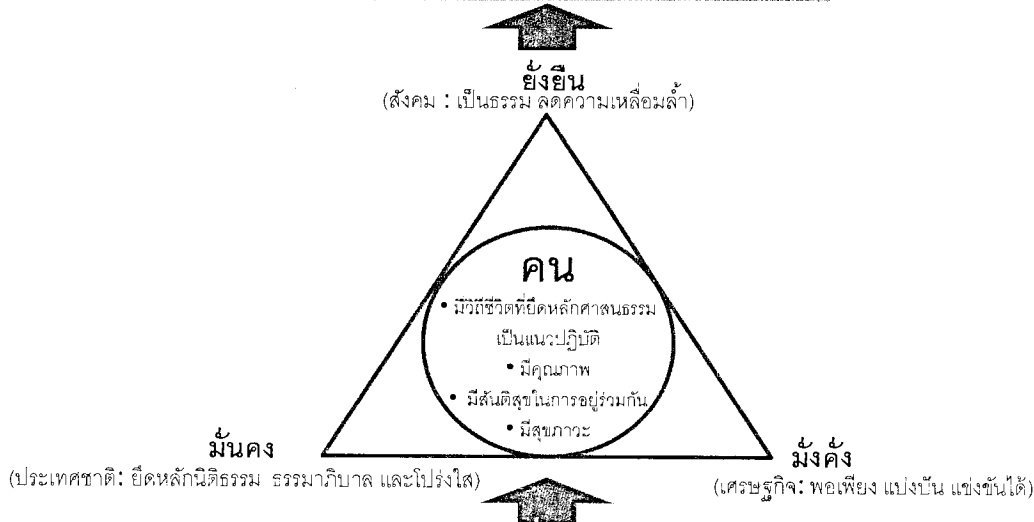
๔. กรอบความคิดรวบยอด

กรอบความคิดรวบยอด (Conceptual Design)

วาระการปฏิรูปลำดับที่ ๓๖ ด้านศาสนา

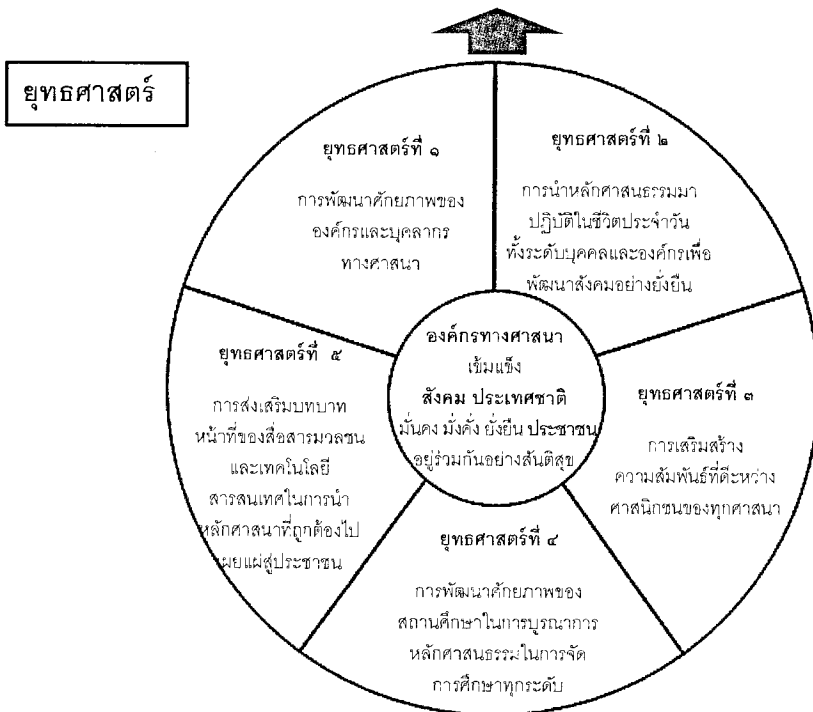
“ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา เพื่อให้เป็นสถาบันหลักของสังคม”

เป้าหมายการปฏิรูป -- มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

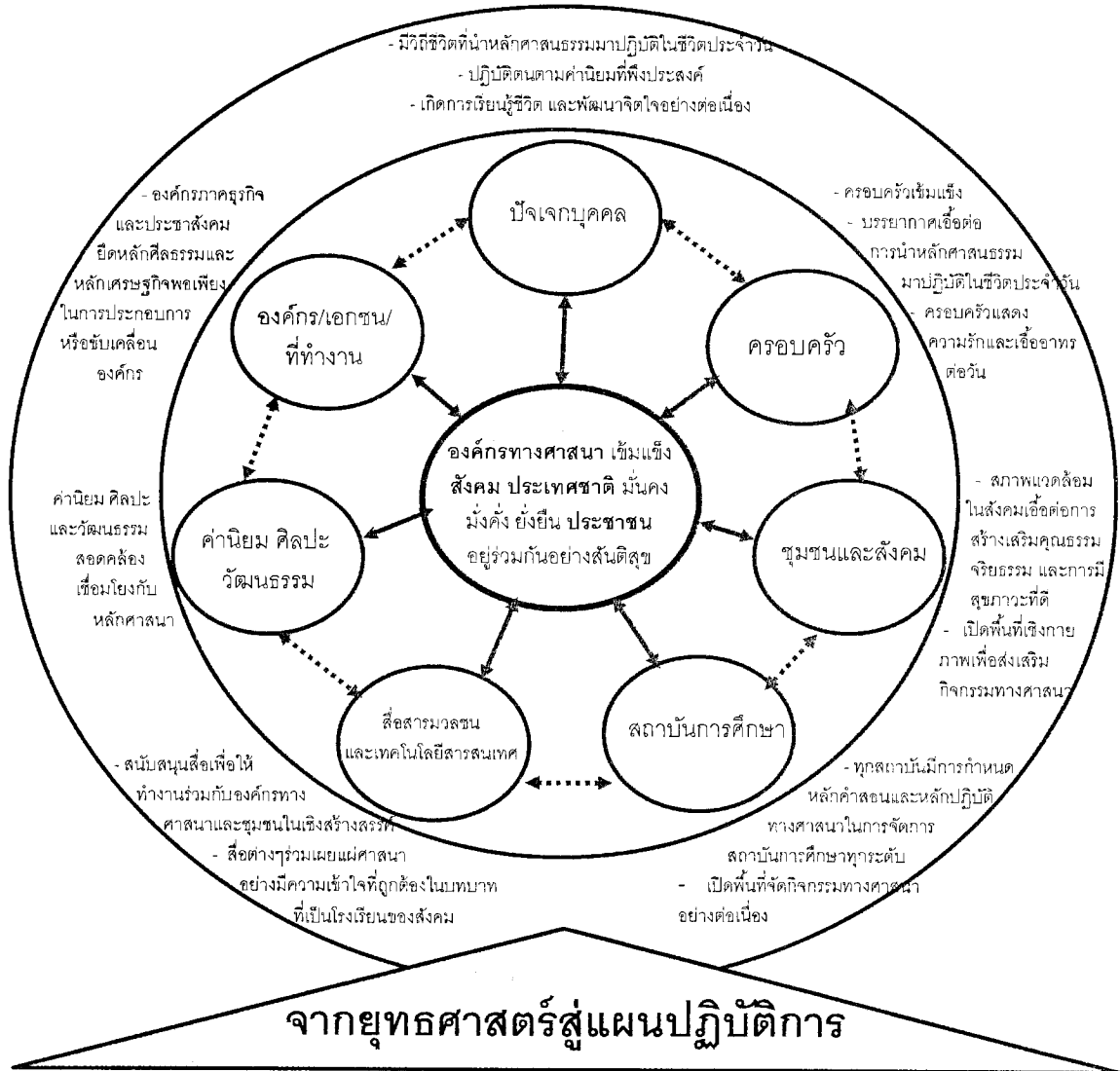

วิสัยทัศน์ ภายในปี ๒๕๗๕

“พัฒนาศักยภาพองค์กรทางศาสนาทุกศาสนา โดยนำหลักศาสนาธรรมมาใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคม เพื่อเสริมสร้างประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข”

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดหลัก

ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔	ยุทธศาสตร์ที่ ๕
การพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรทางศาสนา	การนำหลักศาสนาธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งระดับบุคคลและองค์กรเพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน	การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา	การพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาในการบูรณาการหลักศาสนาธรรมในการจัดการศึกษาทุกระดับ	การส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศในการนำหลักศาสนาที่ถูกต้องไปเผยแพร่สู่ประชาชน

ภาพที่ ๒ กรอบแนวคิดแผนปฏิบัติการ

๕. ขอบเขตงานปฏิรูป

๕.๑ ทบทวนสถานการณ์ภาพรวมในมิติต่าง ๆ และรวบรวมประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาทุกศาสนา

๕.๒ ทบทวนศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาสนาทุกศาสนา และเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย

๕.๓ กำหนดประเด็นการปฏิรูปเชิงระบบโครงสร้าง การบริหารจัดการ รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น

๕.๔ จัดทำข้อเสนอแนวทางปฏิรูประดับหลักการและเนื้อหาสาระสำคัญในแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม (Operational Design)

๕.๕ สรุปรายงานผลการพิจารณาศึกษา วาระปฏิรูปที่ ๓๖ : ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา เพื่อให้เป็นสถาบันหลักของสังคม เสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติเพื่อพิจารณาและเสนอแนะแนวทางในการปฏิรูปกิจการศาสนาให้มีความสมบูรณ์ และเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

๖. เครือข่ายพันธมิตร

๖.๑ คณะกรรมการวิสามัญประจำสภาปฏิรูปแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

- คณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา
- คณะกรรมการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
- คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- คณะกรรมการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น
- คณะกรรมการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน
- คณะกรรมการปฏิรูปวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา

๖.๒ ส่วนราชการส่วนกลางเช่น กระทรวงศึกษาธิการกระทรวงวัฒนธรรมกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงมหาดไทยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำนักงานงบประมาณสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นต้น

๖.๓ ส่วนราชการส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

๖.๔ องค์กรภาคธุรกิจ

๖.๕ องค์กรทางศาสนาทุกศาสนา

๖.๖ องค์กรด้านสื่อสารมวลชน

๗. ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์

ในการกำหนดตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปทั้ง ๕ ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรทางศาสนาทุกศาสนา

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์

๑) ร้อยละ ๘๐ ขององค์กรทางศาสนามีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ระบบ และการบริหารจัดการที่โปร่งใส สามารถประเมินและตรวจสอบได้ ภายใน ๕ ปีโดยผ่านการรับรองการตรวจประเมินตามหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องจากคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น

๒) มีการจัดอบรมและขึ้นทะเบียนผู้สอนศาสนา หรือรวมถึงการมีองค์กรในการพิจารณาคุณภาพ มาตรฐานของหนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการด้านศาสนารวมถึงมีจำนวนศาสนจารย์ที่มีคุณภาพในการสอนศาสนาเพิ่มขึ้น

๓) เกิดกลุ่มหรือองค์กรส่งเสริมมาตรฐาน ความรู้ ความชำนาญ และจริยธรรมวิชาชีพของผู้เผยแพร่คำสอนศาสนาในแต่ละศาสนา

วัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อส่งเสริมการนำหลักศาสนธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม ชุมชน และองค์กรทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์

๑) คนไทยมีความสามัคคี มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ยึดหลักศาสนธรรมในการดำเนินชีวิตโดยมีตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

- คนไทยบรรลुक่านิยมและคุณธรรมที่พึงประสงค์

- ความขัดแย้งระหว่างศาสนิกชนในเรื่องสิทธิการดำรงชีวิตตามวัฒนธรรม ประเพณีทางศาสนาของตนลดลง

๒) ครอบครัว สังคม และภาคธุรกิจมีหลักคุณธรรม จริยธรรม และใช้หลักศาสนาในการดำเนินชีวิตโดยมีตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

- มีการจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจในองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ อย่างน้อยปีละ ๓ กิจกรรม (เช่น ในสถานประกอบการ สถานศึกษา หน่วยราชการ องค์กรประชาสังคม เป็นต้น)

- ศาสนิกชนในองค์กรภาคส่วนต่างๆ ได้รับสิทธิในการดำรงชีวิตและการเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจตามศรัทธาจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี

**วัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนในทุกศาสนา
ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์**

- ๑) ศาสนิกชนในทุกศาสนามีความสัมพันธ์ที่ดีและมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างศาสนาในชุมชน
อย่างน้อยปีละ ๓ กิจกรรม
- ๒) ไม่มีการกล่าววาจาประทุษร้ายต่อกัน (Hate Speech) หรือ การทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน
ระหว่างศาสนิกชนต่างศาสนา หรือศาสนาเดียวกัน
- ๓) เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งมีศาสนิกชนมากกว่าหนึ่งศาสนาอยู่ร่วมกัน ลดน้อยลง
ในแต่ละปี

**วัตถุประสงค์ที่ ๔ เพื่อพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาในการบูรณาการหลักศาสนธรรม
ในการจัดการศึกษาทุกระดับอย่างชัดเจนรวมทั้งให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดสาระการเรียนการสอน
เรื่องศาสนาในหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากรครู**

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์

- ๑) มีการกำหนดหลักศาสนธรรมทั้งด้านหลักคำสอนและหลักปฏิบัติในการจัดการเรียน
การสอน รวมทั้งการส่งเสริมการมุ่งปฏิบัติธรรมตามหลักศาสนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และ
มัธยมศึกษาทุกสังกัด ร้อยละ ๑๐๐ภายใน ๓ ปี
- ๒) มีการส่งเสริมกิจกรรมการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสถาบัน
- ๓) มีจำนวนตำราและผลงานวิจัยด้านศาสนาที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น
- ๔) มีการจัดกิจกรรมการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรครูให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการสอน
หลักศาสนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน

**วัตถุประสงค์ที่ ๕ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยี
สารสนเทศในการนำหลักศาสนาที่ถูกต้องไปเผยแพร่สู่ประชาชน โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และ
ศีลธรรมในการนำเสนอทุกรูปแบบ**

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์

- ๑) มีการจัดสรรพื้นที่ เวทีประชาคมและสื่อสาธารณะสำหรับการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกัน
ในหลักศาสนธรรมระหว่างสื่อสารมวลชนกับชุมชน องค์กร ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
- ๒) สื่อทุกประเภทมีการเผยแพร่ความรู้ในหลักศาสนธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม

๘. ผลกระทบเชิงบวกในวงกว้างต่อประเทศไทย

๘.๑ คนไทยบรรลुक่านิยมและคุณธรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาถึงพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่พึงประสงค์ ประสานเข้าเป็นแนวทางส่วนหนึ่งในการทำงานของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรทางการเมือง ทางสังคม และทางธุรกิจ ทำให้ประเทศและสังคมขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้องดีงาม

๘.๒ คนไทยทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ทุกฐานะทางสังคม ทุกสถานภาพ มีการพัฒนาจิตใจตนเอง เสริมสร้างหลักศาสนธรรมในตนเอง หลักธรรมจะช่วยให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และลดปัญหาในสังคม เช่น การแตกแยกของครอบครัว การหย่าร้าง คนจรจัด โดยเริ่มจากตนเองครอบครัวขยายสู่ทุกชุมชน และส่งผลสู่สังคมไทยในภาพรวมเป็นสังคมไทยที่มีความสามัคคี มีระเบียบวินัยมีศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงาม สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืน